

Fluminensia

GOD. 20, BR. 2, Rijeka 2008. – 149 str.

U ovome je broju *Fluminensia*, časopisa za filološka istraživanja, na 146 stranica raspoređeno šest izvornih znanstvenih članaka, dva prethodna priopćenja i pet prikaza. Svi su članci pisani hrvatskim standardnim jezikom. Prva četiri članka obrađuju teme iz područja jezikoslovlja, a posljednja četiri iz književnosti.

Prvi članak autorice Barbare Kunzmann-Müller (Berlin) obrađuje termin subjekt iz perspektive primijenjene lingvistike. U ovome je radu naglasak na hrvatskome jeziku, a navode se i primjeri iz drugih slavenskih jezika, te njemačkoga i engleskoga. Lucia Miškulin Saletović (Zagreb) i Ines Virč (Zagreb) u radu *Imena ruralnih gospodarstava jugozapadne Istre* analiziraju imena ruralnih gospodarstava prema onomastičkoj kategoriji kojoj pripada onim u njihovu sastavu, a zatim ih svrstavaju u različite skupine s obzirom na to koji je motiv u temelju njihova nastanka, odnosno imenovanja. Slijedi rad Silvane Vranić (Rijeka) i Ivane Nežić (Rijeka) *Fonološke napomene o govoru Brovinja u Istri* kojim se na temelju inventara i distribucije vokala, konsonanata i prozodijskih jedinica dokazuje pripadnost brovinjskoga govora čakavskom narječju i podudarnost s labinskim govorima središnjega istarskoga poddijalekta ekavskoga dijalekta. Sanja Zubčić (Rijeka) i Ivana Sanković (Zagreb) analiziraju akcenatske tipove pridjeva u mjesnome govoru Trtna koji se ističe arhaičnom akcenatskom značajkom, odnosno brojnošću pridjeva s očuvanim dugosilaznim naglaskom na nastavku u određenome liku.

Dio posvećen književnim temama započinje prilogom Vladimira Lončarevića (Zagreb). Autor pruža uvid u književne nazore hrvatskoga književnika, urednika i novinara Ilije Jakovljevića koji se temelje na kršćanskoj *philosophia perennis*. Članak Rafaele Božić-Sejić (Zadar) obrađuje problematiku prijevoda čakavske lirike na ruski jezik s različitih aspekata koji, između ostaloga, obuhvaćaju pitanje prevođenja dijalektom ili standardnim jezikom, rješavanje prozodijskih teškoća i razlike u kulturi govornika navedenih jezika. Sanjin Sorel (Rijeka) obrađuje konkretističke i konceptualističke tekstove Zvonimira Mrkonjića. Danijela Marot Kiš (Rijeka) i Ivan Bujan (Rijeka) u radu *Tijelo, identitet i diskurs ideologije* proučavaju diskurs ideologije u odnosu na hegemonijske prakse kulture, društva i vremena kao okvir koji određuje načine kolektivnog i pojedinačnog procjenjivanja značenja tijela u konstrukciji društvenih uloga.

U dijelu je *Fluminensia* naslovljenom *Prikazi* predstavljeno pet knjiga. Iva Lukežić piše o jezičnopovijesnoj monografiji Ranka Matasovića *Poredbenopovijesna gramatika hrvatskoga jezika*, a Ivana Sanković o djelu Živka Bjelanovića *Onomastičke teme*. Ivana Nežić predstavlja djelo Ive Lukežić i Sanje Zubčić *Grobnički govor XX. stoljeća*. Dejan Đurić prikazuje zbornik radova *Kulturni stereotipi – Koncept identiteta u srednjoeuropskim književnostima* koji su uređili Dubravka Oraić Tolić i Ernő Kulcsár Szabó. Danijela Marot Kiš predstavlja drugo izdanje knjige Marine Katnić-Bakaršić *Stilistika*.

Lucia Miškulin Saletović

Mirko Gojmerac, Pavao Mikić
Kroatische Touristikwerbung in deutscher Übersetzung.
Übersetzungstheoretisches, Sprache der Werbung,
Probleme des Übersetzens.

Naklada Slap, Jastrebarsko, 2008. – 212 str.

»Nur die Phantasie des gewandten Dichters konnte vor einer Stadt wie diesen eine Insel wie Lokrum ausmalen.«

»Ein Ort Vrsi, der zu Beginn des 18. Jahrhunderts gegründet wurde.«

Ovakve rečenice, iako po smislu razumljive i nekome tko raspolaže tek osnovnim znanjem njemačkoga, nisu korektne rečenice ni jedne varijante njemačkoga jezika. Postavlja se pitanje gledaju li izvorni govornici njemačkoga na

ovakve propuste u promidžbenim materijalima hrvatskih turističkih organizacija sa simpatijom i zahvalnošću što mogu pročitati štogod o turističkoj ponudi i povijesti zemlje barem na lošem njemačkom. Ne upuštajući se u diskusiju o tome zamjeraju li strani turisti loše prijevode na njihov jezik ili ne, Mirko Gojmerac i Pavao Mikić polaze od teze da »vanjsku« percepciju Hrvatske ne oblikuje samo vanjska politika, već svaki član zajednice posebno. Turizam također oblikuje lice naroda i zemlje, a odnos prema jeziku stranoga turista svakako se u tom smislu može smatrati odrazom odnosa prema njemu samome.

U predgovoru knjige »Kroatische Touristikwerbung in deutscher Übersetzung« dvojica autora ističu da je riječ o plodu dugogodišnjega rada na teoriji i praksi prevođenja, kao i osobnih opservacija na terenu. Prema navodima autora, materijala im nije manjkalo. Loših i neadekvatnih prijevoda turističkih promidžbenih tekstova u Hrvatskoj ima u izobilju, a u izradi ove su se knjige koncentrirali isključivo na službeni promidžbeni materijal izdan od turističkih ureda i zajednica. Drugim riječima, zanimala ih je kvaliteta prijevoda u »službenoj posjetnici Hrvatske«, kako su se izrazili autori.

Knjiga je namijenjena svima koje zanima njemački jezik, napose prevoditeljima, studentima germanistike i diplomskih studija vezanih uz prevođenje, ali i studentima slavistike na sveučilištima na njemačkom govornom podru-

čju. Knjiga se sastoji od dva dijela – u teoretskom se promišljaju teoretski, ali i filozofski i antropološki aspekti prevođenja, nakon čega slijedi prikaz povijesti prevođenja te komentar osnovnih obilježja jezika promidžbe i reklame s jezikoslovnog aspekta. U drugome se dijelu navode i komentiraju primjeri iz prakse. Povod za oblikovanje teoretskoga dijela knjige bila je, kako napominju autori, potreba usustavljanja znanja o translatalogiji za potrebe novoga diplomskoga studija prevoditeljskog smjera, a povod za drugi, praktični dio knjige niski standardi i kvaliteta turističkih reklamnih tekstova na njemačkom jeziku. Zadaća je praktičnoga dijela knjige upozoriti na pogreške i uputiti na bolja rješenja konkretnih slučajeva, ali i predložiti drukčije strategije prevođenja i pokazati kako prevoditelji mogu unaprijediti vlastitu vještinu.

Knjiga dakle ima svoju konkretnu praktičnu ulogu kao priručnik prevoditeljima, ali uz to i odgojnu, koja je usmjerena na dizanje razine senzibiliteta za prevoditeljska rješenja u stručnoj javnosti. Autori ističu da ova knjiga ima i svoju moralnu ulogu – moralni integritet i inzistiranje na savršeno obavljenom poslu posebno su važni za osobe koje rade s riječima, jer riječi, htjeli mi to ili ne, djeluju na ljude. Loš prijevod može osramotiti prevoditelja (bez obzira bio on anonimn ili ne), ali i cijelu zajednicu, pa je u tom smislu navedena zadaća i moralna.

Kristian Novak

Velimir Petrović Esekerski rječnik/Essekerisches Wörterbuch

FF Press, Zagreb 2008. – 505 str.

U okviru znanstvenog projekta *Njemački i hrvatski u dodiru – sociokulturni aspekti i komunikacijske paradigme* što ga na Odsjeku za germanistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu vodi prof. dr. Zrinjka Glovacki–Bernardi objavljen je veliki *Esekerski rječnik* Velimira Petrovića. Nakon *Germanizama u govorima đurđevčke Podravine* Velimira Piškorca i *Njemačkih posuđenica u hrvatskom govoru Osijeka* Thea Bindera, ovaj je rječnik treće u nizu djela biblioteke *Nove zagrebačke germanističke studije*.

Prije samog rječnika (str. 21 – 500), nalaze se Predgovor na hrvatskome jeziku (str. 5 – 10) s Popisom kratica i simbola u rječniku (str. 11 – 12) i Predgovor na njemačkome jeziku (str. 13 – 18) s Popisom njemačkih kratica i

simbola u rječniku (str. 19 – 20). Na kraju su navedeni popis literature (str. 501 – 502), popis korištenih rječnika (str. 503 – 504) te izvori – pisani tekstovi i tonski zapisi nastali između 1994. i 1996. godine.

U Predgovoru autor tumači povijesni razvoj njemačkog dijalekta grada Osijeka, nazvanog *esekerski* (Essekerisch) ili *esekersko narječje* (die essekerische Mundart). Ovaj je dijalekt »nastao od više bavarsko–austrijskih dijalekata i leksičkog udjela jezika u dodiru, prije svega: razgovornog njemačkog jezika austrijske varijante, hrvatskog, srpskog i mađarskog«. Iako je do kraja Drugoga svjetskog rata bio vrlo prisutan kao jezik sporazumijevanja među pripadnicima nižih društvenih slojeva njemačkog sta-

novništva u Osijeku, nakon rata se iz političkih razloga broj njemačkoga stanovništva drastično smanjio, a time i broj govornika esekerskog dijalekta. Danas ovim dijalektom govori tek mali broj Esekera, a esekerske se riječi sve manje čuju i upotrebljavaju u svakodnevnoj komunikaciji što dovodi u pitanje opstanak ovoga narječja.

U Predgovoru je definiran cilj rječnika – omogućiti čitateljima lakše razumijevanje objavljenih esekerskih tekstova i učiniti esekerski dijalekt dostupnim zainteresiranim istraživačima. U Zahvali autor posebno ističe ime Miroslava Stilinovića, poznatijeg kao »feta« Gilika (njem. »Vetter« – bratić), koji je upravo svojim kratkim esekerskim pričama, kolumnama i pismima pridonio proširenju pisanog korpusa esekerskog dijalekta. Osim Stilinovića, čiji su tekstovi nastali krajem prošloga stoljeća, na esekerskom su dijalektu u prvoj polovici dvadesetoga stoljeća pisali Lujo Plein, Vladimir Hafner i Ernst Dirnbach. Njihovim se pisanim tekstovima autor koristio pri sastavljanju ovoga rječnika.

Autor objašnjava i ustroj rječnika. Leksičke su jedinice preuzete iz pisanoga materijala i smještene u kontekst, a one riječi koje je pronašao izvan konteksta autor je sam ilustrirao primjerima. Svaka je rječnička natuknica popraćena njemačkim odnosno hrvatskim ekvivalentom. Uz standardne oblike pojavljuju se i oblici iz govorenog jezika. Budući da neke riječi imaju više inačica, i one su navedene u rječniku. Autor ističe da upravo inačice svjedoče o razlikama među govornicima esekerskog dijalekta. Uzroci tih razlika jesu materinski dijalekt roditelja, njemački govorni jezik, te dodiri s drugim jezicima. Tako se na području Osijeka isprofiliralo čak sedam različitih jezičnih zajednica govornika esekerskog koji su naselili sljedeće dijelove Osijeka: Gornji grad, Donji grad, Novi grad, Tvrda, Retfala, Kišarda i »Derfl« (današnje Podravlje).

Predgovor sadrži i autorove napomene o imenicama (rod, broj i ortografija) i glagolima, u kojem su obliku ili kojim oblicima navedeni u rječniku, te po čemu se razlikuju od svojih ekvivalenata u standardnome njemačkome i hrvatskome jeziku. Autor također napominje da je u esekerskom uobičajeno sastavljeno pisanje grupe riječi (fonetsko pisanje riječi onako kako se izgovaraju), a budući da je ponekad teško dokučiti njihovo značenje, za neke su primjere u zagradama navedeni elementi od kojih su sastavljeni. U Predgovoru se raspravlja i o naglasku koji je u esekerskom dijalektu dinamičan i u pravilu se podudara s naglaskom

standardnoga njemačkoga jezika. Što se pak tiče izgovora pojedinih glasova, za esekersko je narječje karakteristično da izgovor nije ujednačen, već varira od govornika do govornika. Autor se osvrće i na samoglasnike, dvoglasnike i suglasnike. Samoglasnici su, kao i u standardnom njemačkom, dugi ili kratki. Kada je riječ o suglasnicima, u Predgovoru se spominju samo oni glasovi kod kojih je primjetno najveće odstupanje od standardnoga hrvatskog jezika. To su glasovi predstavljeni slovima *h*, *k* i *r*. Autor izlaže i način artikulacije glasova upozoravajući na sličnosti i razlike s hrvatskim izgovorom.

Sam rječnik obuhvaća više od šest tisuća natuknica. Navest ćemo po jedan primjer za glagol i imenicu iz rječnika kako bismo ilustrirali oblikovanje i izgled pojedinih unosa:

áinfadln (áinkfádl) (h) = einfádeln udjenuti: *ten cvian in ti nodl áinfadln* = den Zwirn in die Nadel einfádeln · udjenuti konac u iglu; *ti nodl áinfadln* = die Nadel einfádeln · udjenuti iglu; *fádl ma píčen ti nodl áin*: fádle mir bittschön die Nadel ein · udjeni mi, molim te lijepo, iglu.

Dakle, esekerski je glagol napisan u infinitivu, a u zagradama je naveden particip perfekta s naznačenim pomoćnim glagolom. Uz glagol stoji ekvivalent na standardnome njemačkom jeziku i hrvatskom jeziku. Slijede primjeri, odnosno tipični kontekst(i) u kojima se glagol pojavljuje, a primjeri su popraćeni standardnonjemačkim i hrvatskim prijevodom.

magistrátspeòmta (r) = Magistratsbeamter · činovnik gradske uprave: *Val se san jo a štodbekonta, kšulta menč unt hom bekontšoft midì magistratspeomtn* (P) = Weil Sie sind ja ein stadtbekanntter, geschulter Mensch und haben Bekanntschaft mit den Magistratsbeamten. · Zato što ste školovan čovjek koga poznaju u gradu i što se poznajete s činovnicima gradske uprave.

Uz esekersku je imenicu u zagradama naznačen rod (u ovom je slučaju to slovo *r* koje stoji za muški rod), navedeni su njemački i hrvatski ekvivalenti, te imenica u kontekstu. Veliko slovo P u zagradama označava iz kojih je izvora primjer preuzet (P = Plein).

Već je u predgovoru naveden i primjer složenog pisanja riječi:

sògta (sogt a/sogt ta) = 1) sagt er: *Sogta ma*: »Mohns ka gezeres!« (P) = Sagt er mir: »Machen Sie kein Geseires!« · Veli mi on: »Ne kukajte!« 2) sagt der: »Hea masta«, *sogta šegro*, »sajns kfost!«... (P) = Herr Meister«, sagt der Lehrbub, »seien Sie gefasst!«... · »Gospoň majstore«, veli šegro, »budite spremni!«...

Kao što je vidljivo iz citiranih unosa, riječ je o vrlo opsežnom rječniku. Svaki je unos detaljno razrađen i potkrijepljen primjerom ili čak s više primjera. Rječnik se temelji kako na pisanim tekstovima tako i na govorenom jeziku. Ovo je kapitalno rječničko djelo od velike vrijednosti za Esekere i njihove potomke jer će pridonijeti očuvanju bogatstva leksika esekerskoga govora.

Ovaj rječnik, posvećen jednom od rijetkih narječja njemačkoga jezika u Hrvatskoj, ujedno predstavlja značajan doprinos hrvatskom, ali i europskom jezikoslovlju. Mnogi od informanata više nažalost nisu među nama, ali zahvaljujući njihovom doprinosu, ostaje nada da će se esekerski očuvati i izbjeći sudbinu mnogih zaboravljenih jezika i dijalekata.

Aleksandra Ščukanec